

Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
ΙΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Μουσείο Βασιλικών Τάφων Αιγών

Βασιλικοί Παιδες

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα
για μαθητές Δ'- Στ' Δημοτικού Σχολείου και Γυμνασίου

Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό

Βασιλικοί Παιδες

Βιβλίο για τον Εκπαιδευτικό

Υπεύθυνος Προγράμματος

Ιωάννης Γραικός

Αρχαιολόγος

Κείμενα- Σχεδιασμός Προγράμματος

Φωτεινή Βακρατσά

Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος

Εικονογράφηση

Τερψιχόρη Ξανθοπούλου

Ζωγράφος

Κατασκευές

Γεώργιος Κωνσταντινόπουλος

Αρχιτεχνίτης

ISBN 978-960-86162-9-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.....	7
Οι Βασιλικοί Παιδες	9

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πρώτο Στάδιο

Η προετοιμασία στην τάξη	11
Το Θεατρικό Δρώμενο	13

Δεύτερο Στάδιο

Α' Μέρος: Η επίσκεψη στο Μουσείο των Βασιλικών

Τάφων.....	18
------------	----

Β' Μέρος: Στην αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Πρώτη Δραστηριότητα: «Αλήθεια, τι βλέπω;».....	25
--	----

Δεύτερη Δραστηριότητα: «Τα όπλα των αρχαίων Μακεδόνων»	27
--	----

Τρίτη Δραστηριότητα: «Μαθαίνω να υφαίνω»	30
--	----

Τέταρτη Δραστηριότητα: «Δημιουργώ μια αρχαία ενδυμασία»	32
---	----

Πέμπτη Δραστηριότητα: «Συμπληρώνω το παζλ»	38
Έκτη Δραστηριότητα: «Φτιάχνω τη δική μου καυσία»	41
Έβδομη Δραστηριότητα: «Φτιάχνω το δικό μου αναμνηστικό»	41

Τρίτο Στάδιο

Μετά την επίσκεψη	42
Πρώτη Δραστηριότητα: «Χρωματίζω μια επιτύμβια στήλη»	43
Δεύτερη Δραστηριότητα: «Τι θυμάμαι άραγε;»	44
Τρίτη Δραστηριότητα: «Δοκιμάζω τις γνώσεις μου»	46
Τέταρτη Δραστηριότητα: «Γράφω μια ιστορία»	47

Βιβλιογραφία	49
--------------------	----

Φόρμα Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Προγράμματος	
--	--

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές Δ'-ΣΤ' Τάξης Δημοτικού Σχολείου καθώς και Α'-Γ' Γυμνασίου. Μπορεί να φιλοξενήσει μια σχολική τάξη 25 ατόμων ανά επίσκεψη. Το παρόν έντυπο σχεδιάστηκε ώστε να αποτελέσει οδηγό για τον εκπαιδευτικό προκειμένου να ενημερωθεί ο ίδιος, να πληροφορήσει και να προετοιμάσει τους μαθητές του για την επίσκεψη, αλλά και να υλοποιήσει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει πληροφορίες για:

- το θεσμό των «βασίλικών παιδων»
- τα 3 στάδια του εκπαιδευτικού προγράμματος

Όσον αφορά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, παρέχονται λεπτομερείς πληροφορίες για κάθε ένα από τα τρία στάδιά του. Ειδικότερα:

α) Απαριθμούνται και περιγράφονται τα εκθέματα, στα οποία θα εστιάσει ο εκπαιδευτικός κατά την ξενάγηση των μαθητών στο μουσείο.

β) Αναφέρονται οι δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια του προγράμματος και γίνεται αναλυτική περιγραφή τους, ώστε ο εκπαιδευτικός να είναι έτοιμος για την εφαρμογή τους. Διευκρινίζεται ότι εφόσον δεν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, μπορεί να γίνει εκ των προτέρων επιλογή των δραστηριοτήτων που θα πραγματοποιηθούν. Επιπρόσθετα, μαζί με την κάθε δραστηριότητα απαριθμείται και το αντίστοιχο υλικό που περιέχεται στη μουσειοσκευή, η οποία θα βρίσκεται σε αίθουσα ειδικά διαμορφωμένη για το πρόγραμμα.

γ) Περιγράφονται δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν στη σχολική τάξη, μετά την επίσκεψη στο Μουσείο, ώστε ο εκπαιδευτικός να ελέγξει τι αποκόμισαν οι μαθητές του από το πρόγραμμα στο οποίο συμμετείχαν.

Τέλος, στο παρόν έντυπο περιλαμβάνεται ερωτηματολόγιο, στο οποίο καλείται ο εκπαιδευτικός να καταγράψει τις προσωπικές του εντυπώσεις και τις παρατηρήσεις των μαθητών και να το αποστείλει στο Μουσείο, προκειμένου να βοηθήσει στη βελτίωση του προγράμματος.

Το πρόγραμμα θα πραγματοποιείται κάθε Τρίτη- Παρασκευή. Για περισσότερες πληροφορίες οι εκπαιδευτικοί μπορούν να έρθουν σε επαφή με τη ΙΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και συγκεκριμένα με το Μουσείο Βασιλικών Τάφων.

ΙΖ' Εφορεία Προϊστορικών Κλασικών Αρχαιοτήτων

Μουσείο Βασιλικών Τάφων Αιγών

Τ.Κ. 59031, Βεργίνα (Νομός Ημαθίας)

Τηλέφωνο: 23310 92347

Email: vergina@culture.gr

Οι Βασιλικοί Παιδες

Η *εφηβεία* στον αρχαίο ελληνικό κόσμο αποτελούσε έναν από τους θεμελιώδεις κοινωνικούς, πολιτικούς και εκπαιδευτικούς θεσμούς και είχε στόχο να ενσωματώσει τα νέα μέλη της κοινότητας στο σώμα των πολιτών, δηλαδή στον κόσμο των ελεύθερων ενηλίκων, ανδρών και γυναικών. Έτσι και στο βασίλειο των Μακεδόνων τα αγόρια κατατάσσονταν σε τρεις ηλικιακές ομάδες: α) στους «*παίδες*» (14-18 ετών), στους «*εφήβους*» ή «*κυνηγούς*» (18-20 ετών), και γ) στους «*νέους*» (20-30 ετών). Η μετάβαση από τη μία ομάδα στην άλλη πραγματοποιούνταν με τη συμμετοχή σε καθορισμένες τελετές, οι οποίες ήταν υποχρεωτικές για την κοινωνική ένταξη του ατόμου.

Στην πρώτη ομάδα, οι Μακεδόνες αριστοκράτες εκπαιδεύονταν να κυνηγούν άγρια ζώα, να χρησιμοποιούν τα όπλα και να ιππεύουν. Η θανάτωση μάλιστα του πρώτου εχθρού στη μάχη και το κυνήγι του πρώτου αγριόχοιρου αποτελούσαν βασικές προϋποθέσεις για τη μετάβαση στην ομάδα των εφήβων. Μόνο όταν πραγματοποιούσαν τους παραπάνω άθλους επιτρεπόταν να φορέσουν ζώνη στη μέση και να συμμετέχουν σε συμπόσια. Σε περίπτωση όμως που κάποιος αναγκαζόταν να χρησιμοποιήσει δίκτυα, επιτρεπόταν μεν να συμμετέχει στα συμπόσια, αλλά όχι σε ανακεκλιμένη στάση.

Αυτά αποτελούσαν και χαρακτηριστικά μιας ιδιαίτερης ηλικιακής ομάδας που αποκαλούνταν *Βασιλικοί Παιδες*. Με το θεσμό αυτό η βασιλική αυλή επιθυμούσε να εγκαθιδρύσει έναν ισχυρό δεσμό με τους νέους που πιθανόν θα αποτελούσαν τους μελλοντικούς στρατηγούς και ηγεμόνες. Τα παιδιά αυτά ζούσαν στο ανάκτορο, όπου μορφώνονταν και εκπαιδεύονταν να κυνηγούν, να πολεμούν, να προστατεύουν τον βασιλιά τους και να τον ακολουθούν παντού. Τον προστάτευαν ακόμα και την ώρα που κοιμόταν. Για τους νέους και τις οικογένειές τους ήταν μεγάλη τιμή να ανήκουν σ' αυτή την ομάδα.

Εκτός από το πρακτικό μέρος, η εκπαίδευση των *Βασιλικών Παιδων* περιλάμβανε και θεωρητικά μαθήματα. Πιο συγκεκριμένα, διδάσκονταν μαθήματα Γραμματικής, Αριθμητικής, Αστρονομίας, Ρητορικής, Ηθικής, Πολιτικής, Φιλοσοφίας, Μουσικής και Ποίησης. Στους *Βασιλικούς Παιδες* ανήκε και ο Αλέξανδρος, ο οποίος παρακολούθησε -μαζί με τους υπόλοιπους συμμαθητές του- τα μαθήματα του Αριστοτέλη στην κατάφυτη περιοχή του Νυμφαίου, στην αρχαία Μίεζα. Ο Αλέξανδρος επίσης διδάχθηκε και τα

Ομηρικά Έπη λόγω του ιδιαίτερου θαυμασμού του για τον Αχιλλέα, του οποίου υπήρξε μακρινός απόγονός - όπως υποστήριζε η μητέρα του. Είχε λάβει επίσης μαθήματα Ιατρικής.

Για τη μετάβαση των αγοριών από την ομάδα των «εφήβων» σε εκείνη των «νέων» διοργανώνονταν αγώνες δρόμου πεζών αλλά και ιππέων. Το ίδιο συνέβαινε και στην περίπτωση των κοριτσιών για τη μετάβασή τους από την παιδική ηλικία στην αντίστοιχη των «τελείων γυναικών». Οι τελετές ολοκληρώνονταν με την αφιέρωση αναθημάτων στους Θεούς: στον Διόνυσο και στον Ηρακλή για τα αγόρια, στην Άρτεμη, στη Δήμητρα και στην Περσεφόνη για τα κορίτσια.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Πρώτο Στάδιο

Η προετοιμασία στην τάξη

Κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου σταδίου, το οποίο πραγματοποιείται στη σχολική τάξη και καλύπτει δυο περίπου διδακτικές ώρες, ο εκπαιδευτικός καλείται να ενημερώσει τους μαθητές του για την επίσκεψη στο Μουσείο των Βασιλικών Τάφων και για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο οποίο θα συμμετάσχουν. Η επίσκεψη μπορεί να συνδυαστεί με το αναλυτικό σχολικό πρόγραμμα και συγκεκριμένα με την ακόλουθη ύλη:

Για το Δημοτικό Σχολείο

- **Ιστορία Δ' Τάξης**

Κεφάλαιο 30: «Η Μακεδονία, μια νέα ελληνική δύναμη».

- **Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Ε' και ΣΤ' Δημοτικού**

Ενότητα 4: «Σχολείο και Παιδί»

Ενότητα 5: «Τα παιδικά χρόνια»

- **Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού**

Ενότητα 16: «Μουσειά»

Για το Γυμνάσιο

Α' Γυμνασίου

- **Αρχαία**

Ενότητα 2: «Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα».

Ενότητα 11: «Η αγάπη του Αλέξανδρου για το Βουκεφάλα».

- **Ιστορία**

Κεφάλαιο 7: «Η ανάπτυξη της Μακεδονίας»

- **Νεοελληνική Γλώσσα**

Ενότητα 10: «Γνωρίζω τον τόπο μου και τον πολιτισμό του»

- **Εικαστικά**

Ενότητα 10: «Ένα πρωινό στον Παρθενώνα»

Ενότητα 11: «Στους Θησαυρούς του Μουσείου»

Β' Γυμνασίου:

- **Αρχαία Ελλάδα, ο τόπος και οι άνθρωποι - Ανθολόγιο**

Ενότητα III: Μακεδονία

Ενότητα VII: Αθλητισμός και αθλήματα

- **Νεοελληνική Γλώσσα**

Ενότητα 4: «Το σχολείο στο χρόνο»

Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί παιδικές εκδόσεις που αναφέρονται στους μύθους και στην ιστορία της περιοχής. Έτσι οι μαθητές θα εξοικειωθούν με την ιστορία και τα πρόσωπα που έπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο στον τόπο που θα επισκεφτούν. Περισσότερες πληροφορίες μπορεί να λάβει κανείς από την προτεινόμενη βιβλιογραφία. Επιπλέον, συμπεριλαμβάνεται ένα μικρό θεατρικό δρώμενο, το οποίο μπορεί να διανεμηθεί στους μαθητές κατά το 1^ο στάδιο της ενημέρωσης ώστε να γίνει η προετοιμασία του και να παρουσιαστεί στην αίθουσα του εκπαιδευτικού προγράμματος, αμέσως μετά την ολοκλήρωση της 4^{ης} δραστηριότητας και ενώ τα παιδιά θα φορούν ακόμα τις αρχαίες ενδυμασίες που δημιούργησαν. Αν δεν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, μπορούν να πραγματοποιήσουν τη δραστηριότητα αυτή στη σχολική τάξη, πριν από την επίσκεψη.

Θεατρικό Δρώμενο

Ένα σπουδαίο βασίλειο δημιουργείται

(Πρόσωπα: Τα τρία αδέρφια -ο Γαυάνης, ο Αέροπος και ο Περδίκκας-, ο Βασιλιάς και η Βασίλισσα της Λεβαίας, όλοι οι βασιλείς και βασίλισσες των Μακεδόνων, ο Δίας, ο Ηρακλής, η Μητέρα των Θεών)

Σκηνή 1η

Τρία αδέρφια, μετά τον θάνατο του πατέρα τους και τον διωγμό τους από το βασίλειό τους στο Άργος της Πελοποννήσου, ξεκινούν το ταξίδι της αναζήτησης μιας νέας πατρίδας. Περιπλανώνται για πολύ καιρό. Διασχίζουν βουνά και λιβάδια, ψάχνοντας μια περιοχή κατάλληλη για να τους δεχτεί. Η κούρασή τους είναι μεγάλη. Έπειτα από πολύ καιρό φτάνουν σε μια περιοχή όμορφη που ονομάζεται Λεβαία και βρίσκεται στη Μακεδονία. Ζητούν να δουν τον βασιλιά για να παρουσιαστούν μπροστά του. Τους δείχνουν τη βασιλική καλύβα και κατευθύνονται εκεί.

Στέκονται απ' έξω και χτυπούν την πόρτα. Ανοίγει ένας γέρος υπηρέτης και τους συνοδεύει στον βασιλιά.

Βασιλιάς: Ποιοι είστε;

Γαυάνης: Βασιλιά μου είμαστε τρία αδέρφια. Εγώ είμαι ο Γαυάνης, ο μεγαλύτερος. Δίπλα μου στέκεται ο Αέροπος και ο Περδίκκας, ο μικρότερος. Είμαστε γιοί του βασιλιά του Άργους Τήμενου και τρισέγγονοι του Ηρακλή.

Βασιλιάς: Καλώς ορίσατε στο βασίλειό μου. Τι ζητάτε σε τούτα τα μέρη;

Αέροπος: Ζητάμε φιλοξενία, άρχοντά μου, και δουλειά για να ζήσουμε. Μπορούμε να κάνουμε ό,τι εργασία κι αν μας αναθέσεις.

Βασιλιάς: Είναι τιμή για μένα να φιλοξενώ τους απογόνους ενός ήρωα. Το βασίλειό μου είναι φτωχό. Δε μπορώ να σας προσφέρω πολλά. Θα σας αναθέσω όμως να φυλάτε τα ζώα μου. Ο βοσκός που είχα δυστυχώς γέρασε και δεν μπορεί να τα ακολουθεί. Δεν έχω κάτι άλλο να προσφέρω. Όμως θα σας δώσω τροφή και στέγη.

Περδίκκας: Ευχαριστούμε βασιλιά μου. Να είσαι σίγουρος ότι θα κάνουμε καλά τη δουλειά μας.

Έτσι τα αδέρφια μοίρασαν τη δουλειά. Έδωσαν όμως στον μικρότερο την πιο δύσκολη. Να φυλάει τις αίγες, τις κασίκες δηλαδή του βασιλιά. Όλη μέρα έτρεχε ξοπίσω τους. Έτσι περνούσε ο καιρός και τα τρία αγόρια μεγάλωναν. Η βασίλισσα τους μαγείρευε και εκείνοι ήταν ευτυχισμένοι.

Σκηνή 2η

Κι ενώ τα χρόνια περνούσαν κι όλα πήγαιναν καλά, κάτι περίεργο συνέβη. Όταν η βασίλισσα ζύμωνε ψωμί για να το στείλει στους βοσκούς, παρατηρούσε ότι σαν έφτανε η ώρα να πλάσει το καρβέλι για τον μικρότερο, τον Περδίκκα, εκείνο φούσκωνε τρεις φορές περισσότερο από τα άλλα. Στην αρχή πίστεψε ότι έκανε κάποιο λάθος στη συνταγή. Όταν όμως αυτό το περίεργο περιστατικό επαναλήφθηκε, αποφάσισε να το αναφέρει στον βασιλιά. Μόλις το άκουσε εκείνος απάντησε σκεπτικός:

Βασιλιάς: Δεν ξέρω τι μπορεί να σημαίνει αυτό Βασίλισσά μου. Λες να είναι κάποιος οιωνός;

Βασίλισσα: Άρχοντά μου, αφού δεν συνέβη μόνο μια φορά, πιστεύω πως οι Θεοί μας στέλνουν σημάδι. Μάλλον ο μικρότερος, ο Περδίκκας, θα ζητήσει πολλά από σένα. Μήπως προσπαθήσει να σου πάρει το βασίλειο;

Βασιλιάς: Έχεις δίκιο Βασίλισσά μου. Για να προστατέψω λοιπόν το Θρόνο μου θα διώξω και αυτόν και τους υπόλοιπους.

Ο βασιλιάς καλεί τους τρεις νέους να αφήσουν για λίγο τα κοπάδια και να παρουσιαστούν μπροστά του. Τα τρία αγόρια αναρωτιούνται τι έκαναν και τους καλεί ο βασιλιάς. Μήπως δεν κάνουν τη δουλειά τους σωστά;

Σκηνή 3η

Τα τρία αδέρφια με απορία και αγωνία ζωγραφισμένη στα πρόσωπά τους, παρουσιάζονται στο βασιλιά.

Βασιλιάς: Σας κάλεσα για να ανακοινώσω την απόφασή μου. Ήρθε ο καιρός να βρείτε αλλού δουλειά.

Οι τρεις νέοι σαστίζουν. Δεν καταλαβαίνουν ποια είναι η αιτία για την απόφαση του βασιλιά. Ο Γαυάνης παίρνει το λόγο:

Γαυάνης: Βασιλιά μου, συγχώρα με που σε ρωτώ, αλλά τι είναι αυτό που σε στενοχώρησε και δεν μας θέλεις άλλο στο βασίλειό σου;

Βασιλιάς: Καλύτερα να φύγετε αύριο κιόλας.

Ο μικρότερος αδερφός θυμώνει με τη συμπεριφορά του βασιλιά και του λέει με απότομο ύφος:

Περδίκκας: Εντάξει λοιπόν, Βασιλιά μου, θα φύγουμε. Όμως και συ πρέπει πρώτα να μας πληρώσεις για τη δουλειά που σου κάναμε τόσα χρόνια.

Ο βασιλιάς σαστίζει από το θράσος του μικρότερου αδερφού. Τη στιγμή που σκέφτεται τι να απαντήσει στον θρασύτατο νέο, βλέπει τις ακτίνες του ήλιου να γλιστρούν από το παράθυρο και να αντανακλώνται στο πάτωμα.

Βασιλιάς: Να η αμοιβή σας -λέει δείχνοντας τον ήλιο στο έδαφος-. Πάρτε την και φύγετε το γρηγορότερο.

Τα δυο μεγαλύτερα αδέρφια κοιτάζουν ο ένας τον άλλο με απορία. Δεν καταλαβαίνουν τι εννοεί ο βασιλιάς. Όμως ο Περδίκκας που είναι ο πιο έξυπνος παίρνει πρωτοβουλία και λέει:

Περδίκκας: Εντάξει λοιπόν, Βασιλιά μου. Αφού αυτή είναι η πληρωμή μας, τη δεχόμαστε.

Παίρνει λοιπόν τη μάχαιρά του και χαράζει ένα κύκλο γύρω από τις ακτίνες του ήλιου που λαμπυρίζουν στο έδαφος. Κόβει τρία κομμάτια και τα βάζει στον κόρφο του. Κάνει νόημα στα αδέρφια του και ξεκινούν το ταξίδι τους.

Όμως ο βασιλιάς φοβήθηκε πως κάτι σήμαινε η πράξη αυτή του Περδίκκα. Φοβήθηκε πως θα γυρίσει κάποτε να διεκδικήσει το βασίλειό του και αποφάσισε να τους κυνηγήσει για να φύγουν μακριά. Ευτυχώς ο ποταμός Αλιάκμονας βοήθησε τους νέους, περνώντας τους απέναντι, να βρουν καταφύγιο στο Βέρμιο, όπου κατοικούσε ο βασιλιάς Μίδας, ο Σειληνός και τα τριαντάφυλλα άνθιζαν όλο το χρόνο μόνα τους.

Μόλις ένιωσαν ασφαλείς, αποφάσισαν να τραβήξει ο καθένας τον δρόμο του και να βρει γη για να δημιουργήσει το δικό του βασίλειο. Ο μικρότερος, ο Περδίκκας, δημιούργησε τότε το Βασίλειο των Μακεδόνων με πρωτεύουσα τις Αιγές, ακολουθώντας ένα χρησμό που του έλεγε να χτίσει την πόλη του εκεί όπου θα τον οδηγούσε ένα κοπάδι από αίγες, δηλαδή κατσίκες.

Σκηνή 4η

Ένα βράδυ ο Περδίκκας είδε στον ύπνο του ένα όραμα. Ήταν μια γυναικεία μορφή. Του χαμογέλασε τρυφερά και του είπε:

Μητέρα των Θεών: Καλώς ήρθες στον τόπο μου Περδίκκα. Είμαι η Μητέρα των Θεών. Ο ναός μου βρίσκεται στους πρόποδες του Βερμίου. Θα προστατεύω το βασίλειό σου και τους ανθρώπους σου. Μην ξεχνάς όμως να κάνεις προσφορές προς τιμή μου. Αυτό θέλω μόνο - είπε και χάθηκε μέσα σε ένα σύννεφο ομίχλης.

Ο Περδίκκας ξύπνησε γρήγορα. Έπρεπε να ανέβει στο Ναό της Μητέρας των Θεών να κάνει προσφορές. Ήταν πολύ σημαντικό.

Το ίδιο βράδυ, είδε ένα άλλο όραμα. Ο Δίας και ο Ηρακλής τον παρακολουθούσαν από ψηλά. Τον κοίταξαν και του είπαν.

Δίας: Γιε του Τήμενου, αυτός είναι ο τόπος σου. Να τον προστατεύεις και να τον διοικείς σωστά. Να θυμάσαι πάντα τον πατέρα των Θεών και να τον τιμάς. Κι αυτός θα σε προσέχει από ψηλά.

Τότε μίλησε ο Ηρακλής και είπε:

Ηρακλής: Γιε του Τήμενου, κι εγώ θα βρίσκομαι πάντα στο πλάι σου. Η γενιά μας θα συνεχίσει να ζει για αιώνες.

Δεν είχε προλάβει να ολοκληρώσει τα λόγια του όταν από το βάθος άρχισαν να ξεπροβάλλουν άγνωστες μορφές ανδρών και γυναικών. Ήταν αρχοντικά ντυμένες και φαινόταν να έχουν βασιλική καταγωγή. Ο Ηρακλής του εξήγησε ότι είναι κάποιοι από τους απογόνους του, οι οποίοι θα κάνουν σπουδαία έργα και γι' αυτό το λόγο το όνομά τους θα μείνει αξέχαστο.

Εμφανίστηκε μπροστά του ο Αμύντας Α' με το γιο του Αλέξανδρο τον Α' που αργότερα ονομάστηκε και Φιλέλληνας, ο Αρχέλαος Α', ο οποίος μετέφερε την πρωτεύουσα από τις Αιγές στην Πέλλα, ο Αμύντας Γ' και η σύζυγός του Ευρυδίκη, ο γιος του Φίλιππος Β' , η Ολυμπιάδα και η Κλεοπάτρα, ο Αλέξανδρος Γ' και η Ρωξάνη. Κι αυτά είναι λίγα μόνο από τα ονόματα εκείνα που κατάφερε να συγκρατήσει ο Περδίκκας μέσα στον ύπνο του. Όμως εμπιστεύτηκε τα λόγια του μυθικού προγόνου του.

Πράγματι, με τη βοήθεια των Θεών και τη σωστή διοίκηση του Περδίκκα και των απογόνων του, το Βασίλειο της Μακεδονίας συνέχισε να κυριαρχεί για αιώνες.

Δεύτερο Στάδιο

Α' Μέρος

Η επίσκεψη στο Μουσείο των Βασιλικών Τάφων

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Το συγκεκριμένο στάδιο υλοποιείται αποκλειστικά από τον εκπαιδευτικό χωρίς την παρουσία του προσωπικού του μουσείου. Η επίσκεψη της σχολική τάξης στο Μουσείο των Βασιλικών Τάφων αφορά ορισμένα μόνο από τα εκθέματά του, προκειμένου να έχουν τον χρόνο αλλά και τη διάθεση να συνεχίσουν με τις δραστηριότητες.

1^η στάση: Η πρώτη στάση γίνεται στον τάφο του Φιλίππου Β'. Καθώς οι μαθητές στέκονται στα σκαλοπάτια, ο εκπαιδευτικός τους πληροφορεί για το κτήριο που βλέπουν καθώς και για τον νεκρό και τα ευρήματα που ανακαλύφθηκαν στο εσωτερικό του. Τονίζει την παρουσία του πολεμικού εξοπλισμού και τη στενή σχέση του με τον νεκρό ακόμα και μετά θάνατον. Τους ζητά να προσέξουν ιδιαίτερα την παράσταση που είναι ζωγραφισμένη στη ζωφόρο του μνημείου και τονίζει ότι θα ασχοληθούν με αυτή σε κάποια από τις δραστηριότητές τους. Πολύτιμη βοήθεια μπορεί να προσφέρει και η μακέτα με την αναπαράσταση του τάφου που εκτίθεται πριν από την είσοδο στο χώρο του ταφικού μνημείου. Μ' αυτό τον τρόπο οι μαθητές θα αφομοιώσουν καλύτερα όσα άκουσαν από τον εκπαιδευτικό.

2^η στάση: Η δεύτερη στάση γίνεται στις δυο προθήκες με τα όπλα του τάφου. Εδώ οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν την ποικιλία τους, να τα μελετήσουν και να μάθουν τον τρόπο και τον λόγο, για τον οποίο χρησιμοποιούνταν το κάθε ένα από αυτά.

3^η στάση: Η προθήκη που περιλαμβάνει τον θώρακα, την ασπίδα και το κράνος του Φιλίππου είναι η επόμενη στάση της σχολικής ομάδας. Οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν τα εκθέματα, ενώ ο εκπαιδευτικός θα έχει τη δυνατότητα να τους πληροφορήσει για τον τρόπο

χρήσης και τη διακόσμησή τους. Ιδιαίτερα χρήσιμες, για τον σκοπό αυτό, είναι οι επεξηγηματικές πινακίδες των εκθεμάτων.

4^η στάση: Η επίσκεψη συνεχίζεται με την προθήκη που περιέχει την ασημένια υδρία με τα οστά του διαδόχου, καθώς και το χρυσό στεφάνι που τη συνόδευε. Εδώ οι μαθητές μπορούν να δουν πώς οι αρχαίοι πρόγονοί μας τιμούσαν τους βασιλικούς διαδόχους. Επίσης έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν ένα χαρακτηριστικό δείγμα υψηλής τέχνης της εποχής.

5^η στάση: Η επίσκεψη στο μουσείο ολοκληρώνεται με την επιτύμβια στήλη που βρίσκεται αριστερά της εξόδου. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να περιγράψουν τι απεικονίζεται. Ιδιαίτερη αναφορά μπορεί να γίνει στο ένδυμά του και στα όπλα που κρατάει. Τα στοιχεία αυτά θα αποτελέσουν αντικείμενο των δραστηριοτήτων τους.

B' Μέρος

Στην αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης στο μουσείο, οι μαθητές αποχωρούν και κατευθύνονται στην αίθουσα εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εκεί τους διανέμεται το φυλλάδιο των δραστηριοτήτων.

Στον τοίχο της αίθουσας αναπαρίσταται η πρόσοψη του τάφου του Φιλίππου Β', τον οποίο οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να δουν κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο. Στη ζωφόρο του μνημείου απεικονίζεται η παράσταση του κυνηγιού, η οποία θα αποτελέσει το βασικό αντικείμενο της πρώτης δραστηριότητας.

Η παράσταση του κυνηγιού

Η τοιχογραφία απεικονίζει σκηνή κυνηγιού και βρίσκεται στην πρόσοψη του ασύλητου μακεδονικού τάφου ΙΙ της Μεγάλης Τούμπας που αποκαλύφθηκε το 1977 από την καθηγήτη Μανόλη Ανδρόνικο. Πρόκειται για ένα υπόγειο κτίσμα με δύο θαλάμους που έχει μήκος 9.50 μ. και ύψος 5.96 μ. Στο άνω μέρος του φέρει καμάρα.

Η παράσταση καλύπτει όλο το μήκος της πρόσοψης και έχει ύψος 1,16 μ. Αναπαριστά δέκα κυνηγούς, οι τρεις εκ των οποίων είναι έφιπποι και οι επτά πεζοί, εννέα σκυλιά και έξι θηράματα: μια αντιλόπη και ένα ελάφι στα αριστερά, ένα κάπρο και ένα λιοντάρι στο κέντρο, μια αρκούδα και ένα αδιάγνωστο ζώο στα δεξιά.

Ξεκινώντας από κάτω αριστερά, μπορεί κανείς να διακρίνει έναν νέο γυμνό κυνηγό που έχει ακινητοποιήσει με το πόδι του ένα πληγωμένο ελάφι. Ένα ακόντιο είναι καρφωμένο στο σώμα του και από την πληγή τρέχει αίμα. Πάνω στο πληγωμένο ζώο βρίσκεται ένας λευκός σκύλος που το δαγκώνει.

Επάνω αριστερά διακρίνεται, κρυμμένη πίσω από βράχια, μια αντιλόπη που προσπαθεί να ξεφύγει. Είναι πληγωμένη από ένα ακόντιο και απειλείται από έναν έφιππο γυμνό νέο που ετοιμάζεται να της επιτεθεί.

Ακολουθεί ένα δέντρο με μεγάλο κορμό και πυκνή φυλλωσιά. Στον κορμό του φέρει ταινίες και ένα μικρό πίνακα που απεικονίζει μορφές. Σύμφωνα με τους μελετητές, πρόκειται για κάποιο ιερό δέντρο που επισημαίνει την ιδιαιτερότητα του χώρου.

Στη δεξιά πλευρά του δέντρου εικονίζεται ένας γυμνός νέος, με πλάτη στον θεατή, ο οποίος κρατά το δόρυ με τα δυο του χέρια και ετοιμάζεται να χτυπήσει έναν κάπρο. Στα πόδια του βρίσκεται ένας λευκός σκύλος που κατευθύνεται προς το θήραμα. Στα δεξιά του στέκεται ένας άλλος νεαρός κυνηγός με τυλιγμένη μια *χλαμύδα* στο αριστερό του χέρι. Στο δεξί χέρι κρατά το δόρυ, με το οποίο ετοιμάζεται να σκοτώσει το άγριο ζώο. Πίσω του βρίσκεται ένα δέντρο με μεγάλο κορμό και με γυμνά από φύλλα κλαδιά. Ένας καφέ σκύλος δαγκώνει το ένα πόδι του κάπρου, ενώ ένας δεύτερος, που βρίσκεται πιο μπροστά, είναι πεσμένος στο έδαφος. Στο σώμα του υπάρχουν ίχνη αίματος που μαρτυρούν ότι είτε τραυματίστηκε κατά την επίθεση είτε κείτεται νεκρός. Ένας τρίτος σκύλος βρίσκεται πάνω στον κάπρο και τον δαγκώνει. Το άγριο ζώο είναι πληγωμένο. Τμήμα από ένα δόρυ που το τραυμάτισε βρίσκεται ακόμα στο σώμα του.

Ανάμεσα στους δύο τελευταίους κυνηγούς, αλλά στο βάθος, βρίσκεται ορθογώνιος πεσσός, ο οποίος στην κορυφή του φέρει τρία αντικείμενα που δεν διακρίνονται εύκολα. Ίσως να πρόκειται για αγάλματα.

Στο κέντρο της παράστασης απεικονίζεται έφιππος νεαρός άνδρας. Φοράει χιτωνίσκο, ζώνη και ψηλά υποδήματα με ιμάντες. Στο κεφάλι του έχει στεφάνι. Στο δεξί του χέρι κρατά ακόντιο και ετοιμάζεται να επιτεθεί σε λιοντάρι που βρίσκεται ελαφρώς αριστερά του. Πίσω από τον νεαρό κυνηγό διακρίνεται η κορυφή ενός βουνού.

Μεταξύ του τελευταίου και του επόμενου κυνηγού, παρεμβάλλεται ένα δεύτερο μεγάλο δέντρο, το οποίο επίσης δε έχει φύλλα.

Στο επεισόδιο που ακολουθεί εικονίζεται ένας νεαρός κυνηγός στα αριστερά. Έχει χλαμύδα ριγμένη στους ώμους και φορά *καυσία*. Με τα δυο του χέρια κρατά όπλο και ετοιμάζεται να επιτεθεί κι αυτός στο λιοντάρι. Μπροστά του βρίσκεται ένας λευκός σκύλος, ο οποίος πηδώντας πάνω από ένα βράχο ετοιμάζεται να επιτεθεί στο άγριο θηρίο.

Στο κέντρο της σκηνής, το εγκλωβισμένο λιοντάρι δέχεται, αδύναμο πλέον, τα χτυπήματα. Πίσω του ένας νεαρός που φέρει χλαμύδα πιασμένη στο λαιμό του, ετοιμάζεται να επιτεθεί με τσεκούρι. Στα αριστερά του βρίσκεται έφιππος άνδρας που ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους που εικονίζονται, όχι μόνο στο συγκεκριμένο επεισόδιο, αλλά και σε ολόκληρη την παράσταση. Φοράει χιτωνίσκο, χλαμύδα και *κρηπίδες*. Με το δεξί του χέρι κρατάει δόρυ και ετοιμάζεται να το ρίξει στο άγριο ζώο. Μπορεί κανείς να διακρίνει τμήμα μόνο από το πρόσωπο του άνδρα, καθώς αυτό καλύπτεται από το κεφάλι του αλόγου του. Το γεγονός όμως ότι έχει γένια μαρτυρά ότι πρόκειται για έναν ώριμο άνδρα.

Πίσω από τον τελευταίο έφιππο κυνηγό και τον νεαρό με το τσεκούρι βρίσκεται στο βάθος συστάδα δέντρων με πυκνό φύλλωμα.

Επιπλέον, στο λιοντάρι επιτίθενται και άλλοι δύο σκύλοι. Ο πρώτος έχει παγιδευτεί κάτω από το αριστερό πρόσθιο πόδι του λιονταριού, ενώ ο δεύτερος έχει ήδη επιτεθεί στο άγριο ζώο.

Αριστερά του έφιππου άνδρα στέκεται ένας άλλος νεαρός κυνηγός, ο οποίος φοράει χλαμύδα, *καυσία* και *κρηπίδες*, δερμάτινα δηλαδή υποδήματα, οι ταινίες των οποίων φτάνουν ως το γόνατο. Κοιτάζει προς τα αριστερά της παράστασης και ετοιμάζεται να ρίξει ακόντιο, πιθανόν στην τραυματισμένη αρκούδα που έχει ξεπροβάλλει ανάμεσα στους βράχους και η οποία φέρει τμήμα δόρατος στα πλευρά της. Με το δεξί πόδι και το ρύγχος της κρατά τη

λόγχη σπασμένου δόρατος. Ένας λευκός μεγαλόσωμος σκύλος που βρίσκεται πίσω από το νεαρό άνδρα, προσπαθεί να φτάσει το μεγαλόσωμο θηρίο.

Η τελευταία μορφή στα δεξιά της παράστασης διαφέρει από τις υπόλοιπες. Πρόκειται για νεαρό άνδρα που στέκεται μπροστά από τους βράχους. Φορά ένα είδος χιτωνίσκου με ζώνη και έχει ριγμένη στους ώμους ένα είδος «προβιάς». Στο κεφάλι του φορά καπέλο, το οποίο όμως δε μοιάζει με καυσία. Φέρει επίσης υποδήματα. Με τα δυο του χέρια κρατάει σχοινί που απολήγει σε δίχτυ. Πίσω του εικονίζεται ένας μαύρος όγκος, πιθανόν κάποιο σκοτωμένο ζώο, γεγονός το οποίο βεβαιώνει και η κηλίδα αίματος που είναι ορατή στο σώμα του.

Πρώτη Δραστηριότητα

«Αλήθεια, τι βλέπω;»

(προτεινόμενη διάρκεια: 25')

Ζητείται από τους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες των 5-6 ατόμων και να προσπαθήσουν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που περιέχει το έντυπο που τους δόθηκε, μελετώντας προσεκτικά αντίγραφο της αναπαράστασης του κυνηγιού από τον τάφο του Φιλίππου Β'. Οι διαστάσεις του αντιγράφου και το σημείο, στο οποίο έχει τοποθετηθεί, επιτρέπουν στους μαθητές να πλησιάσουν και να το παρατηρήσουν προσεκτικά. Οι ερωτήσεις που καλούνται να απαντήσουν είναι οι εξής:

- Τι νομίζετε ότι δείχνει η παράσταση;
- Η σκηνή εκτυλίσσεται σε κλειστό χώρο ή έξω στη φύση; Τι σας κάνει να το πιστεύετε αυτό;
- Πόσους ανθρώπους βλέπετε στην εικόνα; Είναι νέοι ή ηλικιωμένοι; Τι φορούν;
- Ξεχωρίζετε κάποια μορφή; Τι το ιδιαίτερο παρατηρείτε;
- Είναι όλοι πεζοί;
- Εκτός από ανθρώπους, τι άλλο βλέπετε;
- Υπάρχουν καθόλου άγρια θηρία; Μπορείτε να τα αναγνωρίσετε;

Μόλις οι ομάδες ολοκληρώσουν την έρευνά τους, οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν από κοινού ενδεχόμενες απορίες τους. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει όποια επιπλέον στοιχεία θεωρεί ότι πρέπει να γνωρίζουν για το έργο.

Στόχοι

- Να κατανοήσουν οι μαθητές τη σπουδαιότητα της γνώσης της ιππασίας και του κυνηγιού για τους αρχαίους Μακεδόνες και ειδικά για τους βασιλικούς παίδες.
- Να παρατηρήσουν τη διαφορετική ενδυμασία των εικονιζόμενων προσώπων που αντιστοιχεί σε διαφορετικές ηλικιακές φάσεις.
- Να ανακαλύψουν τα ζώα εκείνης της εποχής.
- Να εργαστούν ομαδικά και να εξασκήσουν την παρατηρητικότητά τους.

Δεύτερη Δραστηριότητα

«Τα όπλα των αρχαίων Μακεδόνων»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Στον τοίχο της αίθουσας έχει αναρτηθεί η εικόνα ενός Μακεδόνα στρατιώτη, που φέρει την πολεμική του εξάρτηση. Αρχικά μπορεί να γίνει μια γενική εισαγωγή στη στρατιωτική παιδεία των Μακεδόνων και ειδικά των βασιλοπαίδων και έπειτα να ακολουθήσει η δραστηριότητα. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες των 5-6 ατόμων θα λάβουν από ένα φάκελο που περιέχει δυο σειρές από καρτέλες. Η πρώτη σειρά αναφέρει τις ονομασίες των αρχαίων όπλων, ενώ η δεύτερη την περιγραφή τους και τον τρόπο χρήσης τους. Οι μαθητές θα κληθούν να ταυτίσουν το κάθε όπλο με την αντίστοιχη καρτέλα που περιγράφει τη χρήση του. Δύο από τις καρτέλες περιγραφής είναι περιττές. Στο τέλος οι μαθητές μπορούν να διασταυρώσουν τις απαντήσεις τους για να επιβεβαιωθεί αν η ταύτιση που πραγματοποίησαν είναι σωστή.

Ακολουθεί ο κατάλογος των όπλων που συμπεριλαμβάνονται στη δραστηριότητα καθώς και μια σύντομη περιγραφή τους:

Περικεφαλαία: Ήταν το κάλυμμα που προστάτευε το κεφάλι και τον αυχένα των αρχαίων πολεμιστών από τα βλήματα και τα χτυπήματα. Ήταν κατασκευασμένο από μέταλλο και στο εσωτερικό του είχε επένδυση από δέρμα.

Ξίφος: Αποτελούσε κοινό όπλο, αφού το χρησιμοποιούσαν τόσο οι ευγενείς όσο και οι απλοί στρατιώτες. Αποτελούνταν από το *έλασμα*, την *κώπη* και τον *κολεό*. Το έλασμα ήταν λεπίδα αμφίστομη από σκληρό και ανθεκτικό μέταλλο. Η κώπη περιελάμβανε τη λαβή, τον φυλακτήρα, που προστάτευε το χέρι από τα χτυπήματα του αντιπάλου, και το σφαίρωμα, που συνέδεε την κώπη με το έλασμα. Ο κολεός (η θήκη του δηλαδή) ήταν από δέρμα ή ξύλο. Το κρεμούσαν με έναν τελαμώννα (ένα δερμάτινο λουρί) από τον δεξιό ώμο προς την αριστερή πλευρά της μέσης.

Κνημίδες: Ήταν το κάλυμμα που προστάτευε το κάτω μέρος του ποδιού. Συνήθως στο εσωτερικό τους είχαν υφασμάτινη επένδυση για να μην

τραυματίζεται η κνήμη του πολεμιστή που τις φορούσε. Για να τις φορέσουν, τις άνοιγαν και μετά τις κούμπωναν πίσω από τη γάμπα με τη βοήθεια ενός ελάσματος. Συνήθως ήταν μεταλλικές και πιθανόν να είχαν και διακόσμηση.

Μάχαιρα ή κοπίς: Ήταν πολύ ισχυρό σιδερένιο όπλο. Συνήθως αποτελούνταν από ένα καμπύλο έλασμα με μία μόνο κοφτερή ακμή. Είχε λαβή ραμφόσχημη που κατασκευαζόταν από ξύλο, οστό ή μέταλλο. Αποτελούσε κυρίως όπλο των ιππέων, γιατί τους έδινε τη δυνατότητα να κρατούν το άλογο και να χτυπούν τον εχθρό ταυτόχρονα, κάτι που δε μπορούσαν να κάνουν εύκολα με το δόρυ.

Σάρισα: Ήταν μεγάλου μήκους. Αποτελούσε το βασικό επιθετικό όπλο της μακεδονικής φάλαγγας. Κατασκευαζόταν από σκληρό ξύλο κρυνιάς, δέντρο που αφθονούσε στα βουνά της Άνω Μακεδονίας. Χαρακτηριστικό της μακεδονικής ήταν το μήκος της που έφτανε τα 5,5 μέτρα. Είχε σιδερένια αιχμή στο ένα άκρο της και σαυρωτήρα στο άλλο, που χρησιμοποιούνταν ως αντίβαρο και για να καρφώνεται στο έδαφος. Ο πολεμιστής που την κρατούσε χρειαζόταν και τα δύο του χέρια για να τη χειριστεί.

Δόρυ: Αποτελούνταν από μακρύ και χοντρό ξύλινο κοντάρι, το *ξυστόν*, και κατασκευαζόταν πιθανόν από ξύλο κρυνιάς. Είχε μήκος περίπου 2 μέτρα. Στο εμπρός άκρο του είχε μεταλλική αιχμή που άλλοτε ήταν πλατειά σε σχήμα φύλλου και άλλοτε πάλι συμπαγής, σε σχήμα πυραμίδας. Στο σημείο της λαβής το ξυστόν ήταν καλυμμένο με δερμάτινες λωρίδες για να μπορεί ο πολεμιστής να το κρατάει σταθερά. Στο πίσω άκρο του είχε μεταλλική μύτη, τον *σαυρωτήρα*, η οποία χρησίμευε ως αντίβαρο στην αιχμή αλλά και για να στερεώνεται όρθιο. Αν προέκυπτε όμως ανάγκη, ο σαυρωτήρας χρησιμοποιούνταν και ως δεύτερη αιχμή.

Ασπίδα: Ήταν συνήθως στρογγυλή, με διάμετρο περίπου 0,90 μέτρα, μπρούτζινη ή χάλκινη. Η εξωτερική πλευρά ήταν πάντοτε κυρτή και στο κέντρο της έφερε τον *ομφαλό*, που μερικές φορές είχε κάποια παράσταση, το *επίσημον*. Η εσωτερική πλευρά είχε μία λωρίδα με υποδοχή στο μέσο της ασπίδας που ονομαζόταν *πόρπαξ*. Από το σημείο αυτό ο οπλίτης περνούσε τον βραχίονα. Υπήρχε και ένας δερμάτινος ιμάντας στο εσωτερικό χείλος που λεγόταν *αντιλαβή* ή *όχανον*. Από εκεί περνούσε ο στρατιώτης το αριστερό του

χέρι. Εκτός μάχης την κρεμούσαν στους ώμους. Όταν δεν τη χρησιμοποιούσαν, την τοποθετούσαν σε ειδικό κάλυμμα.

Θώρακας: Πρόκειται για το τμήμα εκείνο της πολεμικής εξάρτυσης που προστάτευε το άνω μέρος του σώματος και τον αυχένα από τις εχθρικές επιθέσεις. Ήταν μεταλλικός.

Στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές τη σπουδαιότητα της στρατιωτικής εκπαίδευσης στη ζωή ενός Μακεδόνα.
- Να γνωρίσουν τα μέσα που χρησιμοποιούσε για να προστατέψει τη ζωή και την πατρίδα του.
- Να εργαστούν ομαδικά.

Τρίτη Δραστηριότητα

«Μαθαίνω να υφαίνω»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Σε μια γωνία της αίθουσας στέκεται ένα αντίγραφο αρχαίου αργαλειού. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει μια εισαγωγή για τη μορφολογία και τα μέρη που τον απαρτίζουν. Έπειτα οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να υφάνουν με τον τρόπο που έκαναν και οι άνθρωποι εκείνης της εποχής. Στο βιβλίο του μαθητή περιέχονται οι οδηγίες για τη λειτουργία του.

Τα Μέρη του Αργαλειού

Ιστόποδες (οι): Τα κάθετα δοκάρια που αποτελούσαν το σκελετό του αργαλειού.

Αντίον (το): Το οριζόντιο δοκάρι που ένωνε τα δύο κάθετα στο επάνω άκρο τους.

Στήμονες (οι): Οι κλωστές που στερεώνονταν πάνω στο οριζόντιο δοκάρι.

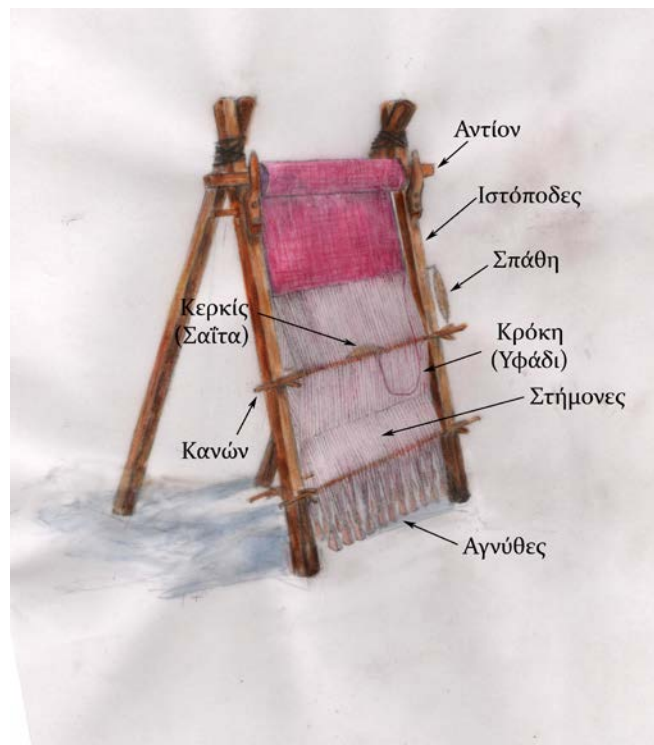
Αγνύθες (οι): Τα υφαντικά βαρίδια που δενόταν στο κάτω άκρο των στημονιών και τα διατηρούσαν τεντωμένα.

Κανών (ο): Το ξύλινο στέλεχος που στηριζόταν πάνω σε πασσάλους που βρισκόταν στους ιστόποδες του αργαλειού. Στον κανόνα αυτόν δενόταν οι στήμονες της δεύτερης, δηλαδή της πίσω σειράς. Έτσι δημιουργούνταν το άνοιγμα για να περάσει το υφάδι.

Κρόκη (η): Η κλωστή με την οποία δημιουργούνταν το υφαντό. Συνήθως χρησιμοποιούνταν περισσότερα από ένα υφάδια ταυτόχρονα. Αναφέρεται και ως **υφάδι**.

Κερκίς (η): Το μικρό ξύλινο στέλεχος γύρω από το οποίο τύλιγαν την κλωστή. Ονομαζόταν και **σαΐτα**.

Σπάθη (η): Το στέλεχος με το οποίο η υφάντρα χτυπούσε το υφάδι προς τα πάνω. Πήρε το όνομά του από το σχήμα του, αφού μοιάζει με σπαθί.

Στόχοι

- Να αντιληφθούν οι μαθητές ότι οι αρχαίοι Μακεδόνες παρήγαν μόνοι τους τα ρούχα που φορούσαν.
- Να κατανοήσουν τη λειτουργία του αργαλειού.
- Να έρθουν σε επαφή με την τεχνική της κατασκευής των αρχαίων ενδυμάτων.

Τέταρτη Δραστηριότητα

«Δημιουργώ μια αρχαία ενδυμασία»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Σε ένα καλάθι βρίσκονται συσκευασίες που περιέχουν από μια αρχαία ενδυμασία. Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες και επιλέγουν μια ενδυμασία, την οποία καλούνται να φορέσουν σε έναν εκπρόσωπο που θα επιλέξει η κάθε ομάδα, ακολουθώντας τις οδηγίες των αντίστοιχων εντύπων. Μαζί με τα ενδύματα θα υπάρχουν και τα ανάλογα συνοδευτικά εξαρτήματα. Μπορεί να γίνει παράλληλη αναφορά και στην παράσταση του τάφου του Φιλίππου Β' και στις αντίστοιχες ενδυμασίες των κυνηγών. Στο τέλος η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το αποτέλεσμα στις υπόλοιπες, δίνοντας επιπλέον πληροφορίες για το ένδυμα από το συνοδευτικό ενημερωτικό υλικό που θα υπάρχει στη συσκευασία του.

Στόχοι

- Να μάθουν τις ονομασίες και τα χαρακτηριστικά των ενδυμάτων των αρχαίων Μακεδόνων.
- Να εργαστούν ομαδικά ακολουθώντας οδηγίες.

Ο Χιτώνας

Ο χιτώνας φοριόταν από άνδρες και γυναίκες. Ήταν ένα απλό ένδυμα με πολλές πτυχές. Δημιουργούνταν από ένα ορθογώνιο κομμάτι υφάσματος. Κατασκευαζόταν από ελαφρύ, λινό ύφασμα, το οποίο επέτρεπε περισσότερες πτυχώσεις απ' ό,τι το μαλλί. Συνήθως ήταν βαμμένο σε έντονα χρώματα και κεντημένο με αστέρια, πουλιά και άλλα σχέδια.

Οι χιτώνες είχαν συχνά διπλάσιο πλάτος από αυτό που κάλυπτε εκείνος που θα το φορούσε έχοντας ανοιχτά τα χέρια του. Αυτό επέτρεπε σε μεγάλο μέρος του υφάσματος να δημιουργεί πτυχώσεις. Το ύφασμα τυλιγόταν γύρω από αυτόν που το φορούσε και καρφίτσωνόταν κατά μήκος των ώμων σε 8-10 σημεία. Μόλις ο χιτώνας δενόταν κάτω από το στήθος ή στη μέση, οι

καρφιτσωμένοι ώμοι δημιουργούσαν τοξωτά μανίκια που κάλυπταν τα χέρια. Οι γυναίκες σχεδόν πάντα φορούσαν το χιτώνα τόσο μακρύ που άγγιζε το έδαφος. Οι νέοι άνδρες συνήθως φορούσαν πιο κοντό μέχρι το γόνατο, ενώ οι γηραιότεροι και οι άνδρες με υψηλά αξιώματα φορούσαν τους χιτώνες μέχρι τον αστράγαλο.

Το Ιμάτιο

Οι άντρες και οι γυναίκες της αρχαιότητας φορούσαν ένα εξωτερικό ρούχο που ονομαζόταν ιμάτιο. Ήταν ένα μεγάλο ύφασμα που τοποθετούνταν γύρω από το σώμα με ποικίλους τρόπους. Κατασκευαζόταν από αραιά υφασμένο παχύ μαλλί. Δυστυχώς, δεν έχουν σωθεί κατάλοιπα ιματίων. Από αγάλματα που ανακαλύφθηκαν και από παραστάσεις σε αγγεία, υποθέτουμε ότι αυτά τα ρούχα τα έβαφαν συνήθως σε έντονα χρώματα και τα ζωγράφιζαν ή τα κεντούσαν με σχέδια.

Οι άνδρες συνήθως φορούσαν μόνο ιμάτιο, παρόλο που κάποιοι το φορούσαν πάνω από έναν κοντό χιτώνα. Όσοι ενδιαφέρονταν για τη μόδα, τύλιγαν το ιμάτιό τους πάνω από τον αριστερό τους ώμο.

Οι αρχαίες Ελληνίδες φορούσαν ιμάτια πάνω από τους χιτώνες τους. Υπήρχαν διαφορετικά στυλ. Ένας από τους πιο κοινούς τρόπους για να φορέσουν οι γυναίκες το ιμάτιο ήταν να το τυλίξουν γύρω από ολόκληρο το σώμα. Για να μην πέφτει, περνούσαν ένα νήμα τυλιγμένο γύρω από τη μέση τους. Για μεγαλύτερη προστασία από τον καιρό, οι γυναίκες μπορούσαν να καλύψουν εντελώς τον εαυτό τους με το ιμάτιο τυλίγοντας το ρούχο πάνω από το κεφάλι για να καλύψουν τα πρόσωπά τους και τα δύο τους χέρια.

Ο Πέπλος

Ο πέπλος είναι ένα απλό πανωφόρι χωρίς μανίκια που το φορούσαν οι γυναίκες της αρχαίας Ελλάδας. Κατασκευαζόταν από μαλλί, παρόλο που κάποιες πλούσιες γυναίκες τον έκαναν από καλής ποιότητας λινό ή μετάξι. Συνήθως διακοσμούσαν με σχέδια με ταινίες.

Ο πέπλος διαμορφωνόταν από ένα ορθογώνιο ύφασμα, το οποίο δεν χρειαζόταν καν να ραφτεί. Το ύφασμα διπλωνόταν στο ένα τρίτο περίπου του ύψους του μία φορά προς τα έξω σχηματίζοντας έτσι έναν υφασμάτινο όγκο, το *απόπτυγμα*, που έπεφτε προς τα έξω στην πλάτη και το στήθος. Η κλειστή πλευρά του υφάσματος βρισκόταν συνήθως στην αριστερή πλευρά του σώματος. Με πόρπες ή περόνες καρφισώνονταν η επάνω άκρη του υφάσματος με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργείται άνοιγμα για το λαιμό και το δεξιό βραχίονα. Ο πέπλος μπορούσε να φορεθεί και επάνω από το χιτώνα.

Η Χλαμύδα

Η χλαμύδα ήταν από τα λίγα ενδύματα που φορούσαν αποκλειστικά οι άντρες. Ήταν μια κοντή κάπα που αποτελούνταν από ένα απλό ορθογώνιο κομμάτι υφάσματος. Τη δίπλωναν στον αριστερό ώμο και τη στερέωναν με μια περόνη στο δεξί ώμο. Αυτό έδινε τη δυνατότητα στο δεξί χέρι να κρατά με άνεση ένα σπαθί ή τα ηνία ενός αλόγου, ενώ κάλυπτε το μεγαλύτερο πάνω μέρος του σώματος.

Οι αρχαίοι Έλληνες ύφαιναν τη χλαμύδα με ακατέργαστο μάλλινο ύφασμα. Έτσι, πρόσφερε σ' αυτόν που τη φορούσε ζεστασιά και προστασία από τις καιρικές συνθήκες, ενώ του έδινε τη δυνατότητα να κινείται. Την προτιμούσαν κυρίως οι στρατιώτες, οι ιππείς και οι ταξιδιώτες, οι οποίοι τη χρησιμοποιούσαν και σαν κουβέρτα όταν κατασκήνωναν.

Οι περισσότεροι αρχαίοι Έλληνες φορούσαν τη χλαμύδα πάνω από άλλα ρούχα. Όμως ήταν συνηθισμένο να τη φορούν και μόνη της. Σε πολλά έργα τέχνης οι αγγελιοφόροι που μετέφεραν μηνύματα μεταξύ των ελληνικών πόλεων απεικονίζονται να φορούν μόνο χλαμύδα.

Ο Χιτωνίσκος

Ο χιτωνίσκος φοριόταν από νέους άνδρες. Ήταν ένα απλό ένδυμα που έφτανε μέχρι το γόνατο. Δημιουργούνταν από ένα ορθογώνιο κομμάτι υφάσματος. Κατασκευαζόταν από ελαφρύ, λινό ύφασμα, το οποίο επέτρεπε περισσότερες πτυχώσεις απ' ό,τι το μαλλί. Συνήθως ήταν βαμμένο σε έντονα χρώματα και κεντημένο με αστέρια, πουλιά και άλλα σχέδια.

Ο χιτωνίσκος είχε συχνά διπλάσιο πλάτος από αυτό που κάλυπτε εκείνος που θα το φορούσε έχοντας ανοιχτά τα χέρια του. Αυτό επέτρεπε σε μεγάλο μέρος του υφάσματος να δημιουργεί πτυχώσεις. Το ύφασμα τυλιγόταν γύρω από αυτόν που το φορούσε και καρφίτωνόταν κατά μήκος των ώμων σε 8-10 σημεία. Μόλις ο χιτωνίσκος δενόταν κάτω από το στήθος ή στη μέση, οι καρφίτωμένοι ώμοι δημιουργούσαν τοξωτά μανίκια που κάλυπταν τα χέρια.

Ακολουθούν οι οδηγίες κατασκευής των ενδυμάτων, όπως θα δοθούν στους μαθητές.

Κατασκευάζω ένα χιτώνα

1. Φοράω το ρούχο φροντίζοντας να περάσω τα χέρια μου από τα κενά που βρίσκονται στα δύο άκρα για να μείνουν έξω.
2. Στερεώνω το ρούχο πάνω από τους ώμους μου, αφήνοντας αρκετό χώρο για το κεφάλι μου.
3. Δένω ένα κορδόνι γύρω από τη μέση μου και τραβάω λιγάκι το ρούχο προς τα πάνω για να δημιουργηθούν πτυχές.

Κατασκευάζω έναν πέπλο

1. Παίρνω ένα μεγάλο κομμάτι ύφασμα. Το μήκος του πρέπει να είναι αρκετά μεγαλύτερο από το ύψος μου. Το διπλώνω κατά το 1/3 και το διπλωμένο κομμάτι «κοιτά» προς τα έξω.
2. Μπαίνω στο χώρο που έχει δημιουργηθεί αφήνοντας τα χέρια μου έξω.
3. Με τις πόρπες στερεώνω το ρούχο στους ώμους, αφήνοντας αρκετό χώρο για να κινούνται τα χέρια μου.
4. Δένω ένα κορδόνι γύρω από τη μέση μου.

Κατασκευάζω ένα ιμάτιο

1. Τοποθετώ το ύφασμα στο πίσω μέρος του σώματός μου.
2. Περνάω το ένα άκρο του κάτω από την αριστερή μασχάλη και το τυλίγω γύρω από το στήθος και την πλάτη. Το άλλο άκρο έρχεται πίσω από τον αριστερό ώμο.
3. Κουμπώνω τα δύο άκρα πάνω από τον αριστερό βραχίονα. Από την άλλη πλευρά το ιμάτιο πέφτει χαλαρό προς τα κάτω.

Κατασκευάζω μια χλαμύδα

1. Καλύπτω με το ύφασμα τον αριστερό ώμο μου φροντίζοντας να διπλώνει χαλαρά στο επάνω μέρος του.
2. Το στερεώνω στον δεξιό ώμο με μια πόρπη ώστε να καλύπτεται ο αριστερός βραχίονάς μου.
3. Το δεξί μου χέρι παραμένει ακάλυπτο και έτσι μπορώ να κρατάω με άνεση το σπαθί μου ή τα ηγία του αλόγου μου.

Κατασκευάζω ένα χιτωνίσκο

1. Φοράω το ρούχο φροντίζοντας να τοποθετήσω τα χέρια μου στα δύο κενά που σχηματίζονται στα άκρα. Φροντίζω να αφήσω τα χέρια μου έξω.
2. Στερεώνω το ρούχο πάνω από τους ώμους μου, αφήνοντας αρκετό χώρο για το κεφάλι μου.
3. Δένω ένα κορδόνι γύρω από τη μέση μου και τραβάω λιγάκι το ρούχο προς τα πάνω για να δημιουργηθούν πτυχές.

Πέμπτη Δραστηριότητα

«Συμπληρώνω το πάζλ»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες. Δίδεται στην κάθε ομάδα ένας φάκελος που περιέχει από ένα πάζλ:

Άγαλμα κυνηγού.

Λείπει το κεφάλι του. Πρόκειται για ένα νέο κυνηγό που φοράει *χιτώνα* και *χλαμύδα*. Αποτελεί μέρος μιας σκηνής κυνηγιού.

Σκύλος που επιτίθεται σε κάπρο.

Το γλυπτό σχετίζεται άμεσα με το προηγούμενο, αφού αποτελεί και αυτό τμήμα ενός συμπλέγματος.

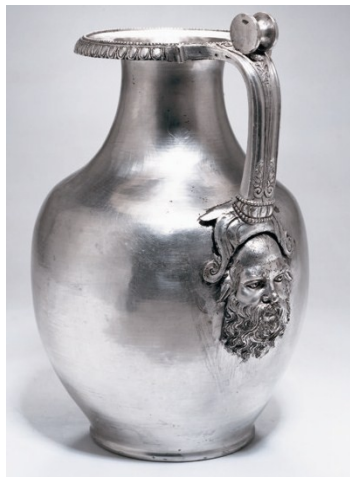
Η πληγωμένη αντιλόπη

Αποτελεί τμήμα της ζωγραφικής απεικόνισης από τον τάφο του Φιλίππου Β'.

Ασημένια οινόχρη

Είναι ένα είδος αγγείου που χρησιμοποιούνταν για την άντλησή και το σερβίρισμα κρασιού στα βασιλικά συμπόσια. Φέρει κεφάλι Σειληνού στη βάση της λαβής της.

Ασημένιος κώνθαρος

Πρόκειται για είδος ποτηριού που χρησιμοποιούνταν επίσης στα συμπόσια.

Ζητείται από τα παιδιά να συμπληρώσουν το πάζλ ομαδικά. Μόλις το ολοκληρώσουν, συζητούν για το θέμα που απεικονίζεται. Μπορούν να τεθούν προς συζήτηση τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Τι αναπαρίσταται στην εικόνα που δημιούργησαν; Μπορούν να αναγνωρίσουν τα ζώα που απεικονίζονται;
- Αν απεικονίζεται άνθρωπος, μπορούν να καταλάβουν αν είναι άνδρας ή γυναίκα; Νέος/α ή γέρος/γριά; Γιατί; Τι φοράει;
- Μήπως τα παζλ σχετίζονται νοηματικά;
- Μπορούν να υποθέσουν τι συμβαίνει; Ας προσπαθήσουν να δημιουργήσουν μια ιστορία.

Στόχοι

- Να βελτιώσουν την αντιληπτική τους ικανότητα
- Να εργαστούν ομαδικά
- Να συσχετίσουν τις εικόνες που δημιούργησαν με προηγούμενες πληροφορίες που έλαβαν

Έκτη Δραστηριότητα

«Φτιάχνω τη δική μου καυσία»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Η καυσία είναι κάλυμμα κεφαλιού που φορούσαν οι αρχαίοι Μακεδόνες. Μέχρι τα χρόνια του Μ. Αλεξάνδρου το χρησιμοποιούσε μόνο ο βασιλιάς και οι *Βασιλικοί Παιδες*, ή όσοι είχαν άμεση σχέση με τον βασιλιά. Για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, ο εκπαιδευτικός μπορεί και πάλι να αναφερθεί στην παράσταση του κυνηγιού από τον τάφο, όπου απεικονίζονται νέοι να φορούν καυσία.

Οι μαθητές καλούνται με τη βοήθεια των οδηγιών, που περιέχουν και επεξηγηματικές φωτογραφίες, να κατασκευάσουν τη δική τους καυσία την οποία και θα πάρουν μαζί τους. Τα υλικά περιέχονται στη μουσειοσκευή.

Στόχοι

- Να γνωρίσουν την καυσία και τον τρόπο κατασκευής της
- Να μάθουν να χρησιμοποιούν μια τεχνική αξιοποίησης του χαρτιού

Έβδομη Δραστηριότητα

«Φτιάχνω το δικό μου αναμνηστικό»

(προτεινόμενη διάρκεια 20')

Προκειμένου να πάρουν κάτι μαζί τους από το πρόγραμμα που συμμετείχαν, οι μαθητές θα δημιουργήσουν ένα πήλινο αντίγραφο του «ήλιου της Βεργίνας». Θα έχουν μάλιστα τη δυνατότητα να το χρωματίσουν σε χρυσό χρώμα. Τα υλικά που θα χρειαστούν βρίσκονται στη μουσειοσκευή.

Τρίτο Στάδιο

Μετά την επίσκεψη

Μετά την επίσκεψη και την εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος, ακολουθεί το 3^ο στάδιο. Γίνεται μια συζήτηση σχετικά με το εκπαιδευτικό ταξίδι των παιδιών και τις εντυπώσεις που τους άφησαν όσα είδαν στο μουσείο, αλλά και όσα έζησαν κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος. Έπειτα, ο εκπαιδευτικός καλείται να διανείμει σε φωτοαντίγραφα, τα οποία θα αναπαραγάγει ο ίδιος, τις παρακάτω δραστηριότητες προκειμένου να ελέγξει τι αποκόμισαν οι μαθητές, αλλά και να διασαφηνίσει πιθανά σημεία που τους δυσκολεύουν στην κατανόηση του θέματος που διαπραγματεύτηκαν.

Η δραστηριότητα 1 ζητά από τα παιδιά να χρωματίσουν τον νεαρό πολεμιστή της επιτύμβιας στήλης με χρώματα της επιλογής τους. Οι δραστηριότητες 2 και 3 αφορούν στην επανάληψη πληροφοριών που δόθηκαν κατά την ξενάγηση στο μουσείο, ενώ η δραστηριότητα 4 τους καλεί να γράψουν ένα μικρό κείμενο χρησιμοποιώντας λέξεις που αναφέρονται σε ευρήματα που είδαν στο μουσείο και σε έννοιες γύρω από αυτά.

Το τελευταίο μέρος του εντύπου αποτελείται από τη φόρμα αξιολόγησης, την οποία καλείται να συμπληρώσει ο εκπαιδευτικός με τη βοήθεια των παιδιών και να την αποστείλει ηλεκτρονικά στο Μουσείο της Βεργίνας.

Πρώτη Δραστηριότητα

«Χρωματίζω μια επιτύμβια στήλη»

Χρωμάτισε την εικόνα του νεαρού πολεμιστή με τα χρώματα της επιλογής σου.

Δεύτερη Δραστηριότητα

«Τι θυμάμαι άραγε;»

Σε μια προθήκη του μουσείου αντίκρισες ένα αγγείο με ένα στεφάνι.

- **Τι είδους αγγείο ήταν;**
 - α. υδρία
 - β. αμφορέας
 - γ. κρατήρας

- **Από τι υλικό ήταν κατασκευασμένο το αγγείο;**
 - α. ελεφαντόδοντο
 - β. χαλκό
 - γ. ασήμι

- **Τι περιείχε το αγγείο αυτό;**
 - α. κρασί
 - β. λάδι
 - γ. οστά

- **Σε ποιον ανήκε το περιεχόμενο του αγγείου;**
 - α. σε ηλικιωμένο άνδρα
 - β. σε έφηβο
 - γ. σε ζώο

- **Από τι υλικό ήταν κατασκευασμένο το στεφάνι;**

α. χαλκό

β. σίδηρο

γ. χρυσό

- **Το στεφάνι αποτελούνταν από φύλλα και καρπούς. Θυμάσαι τι φύλλα ήταν;**

α. ελιάς

β. βελανιδιάς

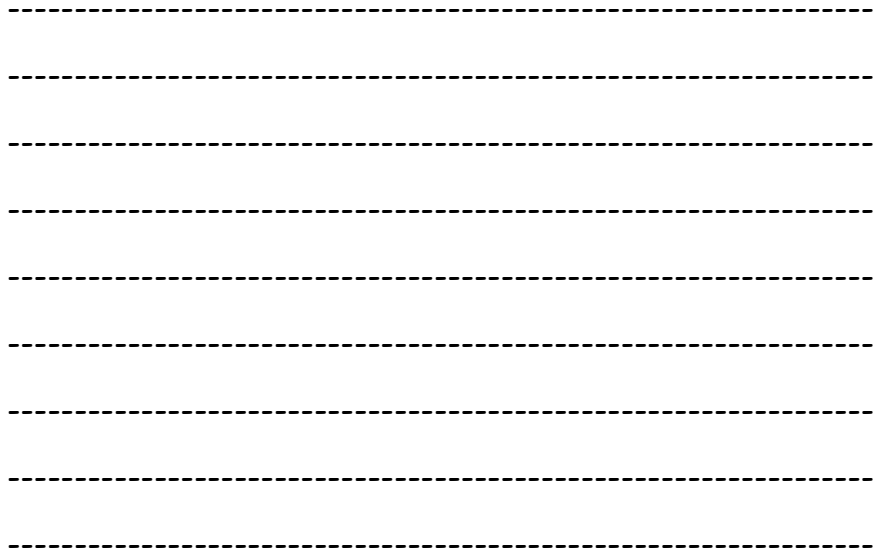
γ. μυρτιάς

Τρίτη Δραστηριότητα

«Δοκιμάζω τις γνώσεις μου»

Προσπάθησε να αντιστοιχίσεις τα αντικείμενα της στήλης Α με τη χρήση τους στη στήλη Β.

A	B
στεφάνι	συνήθως μαρμάρινη ή γενικά λίθινη, η οποία στήνεται στον τάφο ώστε αφενός να γίνεται ορατή η θέση του τάφου, αφετέρου να σημειώνονται τα στοιχεία του νεκρού.
σάρισα	το κόσμημα με το οποίο συγκρατούσαν στους ώμους τα ενδύματά τους οι αρχαίοι Έλληνες.
σαυρωτήρας	η άκρη του δόρατος
επιτύμβια στήλη	μεταλλικά προστατευτικά καλύμματα των ποδιών των πολεμιστών
πόρπη	μακρύ δόρυ από ξύλο κρυνιάς, με μήκος 5,5 μέτρα περίπου και βάρος έως 8 κιλά.
αιχμή	μεταλλική μύτη στο πίσω άκρο του δόρατος που χρησίμευε ως αντίβαρο στην αιχμή, αλλά και για να στερεώνεται όρθιο.
κνημίδες	περίτεχνο κατασκεύασμα που αποτελούνταν από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς. Κοσμούσε το αγγείο με τα οστά του νεκρού.

Βιβλιογραφία

1. Μ. Ανδρόνικος (1969), *Βεργίνα Ι: Το νεκροταφείο των τύμβων*, Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, Αθήνα.
2. Μ. Ανδρόνικος (1992), *Βεργίνα- Οι βασιλικοί Τάφοι*, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
3. Μ. Ανδρόνικος (1997), *Το χρονικό της Βεργίνας*, ΜΙΕΤ, Αθήνα.
4. Μ. Andronikos (1970), *Sarissa*, BCH, τ. 94, σελ. 91-107.
5. Α.Κοτταρίδη (2011), *Μακεδονικοί Θησαυροί : Μια περιήγηση στο Μουσείο των Βασιλικών Τάφων των Αιγών*, Καπόν, Αθήνα.
6. Λ. Θεοδώρου & Β. Γκράτζιου (1993), *Βεργίνα: Θησαυροί, Μύθοι και Ιστορία της Μακεδονικής Γης*, Άμμος, Αθήνα.
7. Ι. Κολιόπουλος, Ι. Μιχαηλίδης & Ι. Ξυδόπουλος (επιμ.) (2011), *Κάποτε στη Μακεδονία... Ιστορία της Μακεδονίας για παιδιά*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών - University Studio Press, Θεσσαλονίκη.
8. Χ. Σαασόγλου- Παλιαδέλη (2004), *Βεργίνα: Ο τάφος του Φιλίππου- Η τοιχογραφία με το κυνήγι*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας Αρ.231, Αθήνα.
9. *Βεργίνα- Περιδιαβαίνοντας τον αρχαιολογικό χώρο*, ΤΑΠΑ, 2000.
10. Μ.Β. Hatzopoulos (1994), *Cultes et Rites de Passage en Macedonie*, Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα.
11. Σ. Κίρου (1992), *Κάτω από τον ήλιο της Μακεδονίας*, Κέδρος, Αθήνα.
12. Θ. Προβατάκη , *Μακεδονία- Μέγας Αλέξανδρος*, Πήγασος Εκδοτική & Εκτυπωτική Α. Ε., Αθήνα.

**ΦΟΡΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

Ερωτηματολόγιο

Συμπληρώστε το παρακάτω ερωτηματολόγιο και στείλτε το στο Μουσείο της Βεργίνας προκειμένου να βοηθήσετε στην βελτίωση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Στοιχεία Σχολείου:	
Τάξη:	
Τμήμα:	
Αριθμός Μαθητών:	
Διεύθυνση Σχολείου:	
Τηλέφωνο και e- mail:	
Όνομα Εκπαιδευτικού:	
Ημερομηνία Επίσκεψης:	

1. Πώς σας φάνηκε σε γενικές γραμμές το εκπαιδευτικό πρόγραμμα;

2. Τι σας άρεσε περισσότερο;

3. Πιστεύετε ότι ο χρόνος για τις δραστηριότητες ήταν επαρκής;

4. Με τι θα θέλατε να ασχοληθείτε περισσότερο;

5. Υπήρξε κάτι που σας δυσκόλεψε στην εφαρμογή του προγράμματος;

6. Πείτε μας την άποψή σας για την αίθουσα δραστηριοτήτων.

7. Πώς κρίνετε τη μουσειοσκευή; Ήταν λειτουργική;

8. Πως σας φάνηκε το βιβλίο του μαθητή;

9. Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να επισημάνετε;

Ευχαριστούμε για το χρόνο σας.

**Η έκδοση επιχορηγείται
από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
και Απαλλοτριώσεων, στο πλαίσιο του
Προγράμματος για την
Αναβάθμιση των Αρχαιολογικών Χώρων.**

ISBN 978-960-86162-9-5